

16. Светлов А.Я. Ответственность за должностные преступления / А.Я. Светлов. - К. Наукова думка, 1978. - 303 с.

17. Томчук І.О. Давання хабара: кримінально-правовий та кримінологічний аспект: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право / І.О. Томчук. - Київ, 2012. - 18 с.

18. Третьяков Д.А. Деякі особливості кваліфікації давання хабара відповідно до Кримінального кодексу України / Д.А. Третьяков // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідорена. - Спеціальний випуск № 6 у трьох частинах, Частина 1, - Кримінальна юстиція в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. - Луганськ, 2010. - С. 228-230.

19. Уголовное право Российской Федерации. Общая часть: учебник // под ред. А.И. Рарога. Изд-е 2-ое, перераб. и доп. М., Юристъ, 2004. - 480 с.

20. Шиманський Ф.В. Хабарництво: кримінально-правовий аналіз одержання, давання і провокації хабара / Шиманський Ф.В. - О.: Фенікс, 2004. - 180 с.

УДК 343.346.8

М.В. Карчевський

**ПОЛОЖЕННЯ ЧИННОГО КК УКРАЇНИ
В КОНТЕКСТІ ТЕНДЕНЦІЙ
ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО
ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ**

Досліджується доцільність використання кримінально-правових засобів в сфері формування інформаційного ресурсу

Ключові слова: *кримінальна відповідальність, цензура, соціальні наслідки інформатизації.*

Исследуется целесообразность применения уголовно-правовых средств в сфере формирования информационного ресурса

Ключевые слова: *уголовная ответственность, цензура, социальные последствия информатизации.*

Expediency of application of criminally-legal measurements in the sphere of formation of information resource is investigated

Key words: *criminal liability, censorship, social consequences of informatization.*

Наявні у КК засоби протидії посяганням в сфері формування інформаційного ресурсу не відповідають всій сукупності соціальних

потреб у правовій охороні в даній сфері. Поза увагою КК залишається така небезпечна тенденція як надмірна комерціалізація інформаційного простору. Докладніше розглянемо означену небезпеку та можливість використання кримінально-правових засобів для протидії їй.

Російські дослідники В. Данілов-Данільян та І. Рейф зазначають, що забезпечивши більшості населення високий рівень добробуту, розвинена ринкова економіка майже нічого не зробила для культурного підвищення рядового американця або європейця. Навпаки, вигідним виявилось "промивання мізків" за допомогою реклами і інших піартехнологій, щоб спростити його духовні потреби і понизити культуру до субкультури з її кінобойовиками, любовно-еротичними, детективними романами, попсовою музикою, всілякими диснейлендами, фітнес-клубами, комерційним спортом, казино і так далі. "Адже стотисячний стадіон дає набагато більший дохід, ніж філармонічний зал, концерти в якому потребують ще і спонсорської підтримки... Масова субкультура, що затопляє світ, веде до ерозії національних традицій і освячених віками моральних цінностей" [5]. Відома "свобода вибору", якою так гордяться розвинені країни, нерідко перетворюється на сукупність потреб, нав'язаних масовою комунікацією. При цьому, як пише російський соціолог А. Б. Вебер, корпорації "примують людей "хотіти" значно більше, чим треба для задоволення дійсних потреб. Ринок перетворюється на механізм, що створює і формує попит, включаючи попит на те, що виходить за рамки розумних людських потреб" [4, наводиться за 5]. Висновки дослідників можуть бути у повній мірі застосовані для характеристики українського інформаційного поля та соціальних наслідків його впливу, оскільки на думку експертів темпи та обсяги капіталізації національного інформаційного ресурсу виявилися дуже значними у порівнянні з країнами сталої демократії і це створило серйозні загрози нашій інформаційній сфері. "Коли ж починаєш слухати наш, український, ефір, то нерідко виникає враження, начебто усе організовано проти цієї нації, проти її духовності, культури... Навіть спортивні передачі містять рекламу алкоголю..." [13].

Отже, комерційна основа засобів масової комунікації досить чітко диктує характер відомостей, що надаються (тільки те, що може зацікавити широку аудиторію). Це, призводить до небезпечних соціальних наслідків. Механізм їх формування, може бути охарактеризований на основі дослідження П. Бергера і Т. Лукмана "Соціальне конструювання реальності. Трактат з соціології знання" [1] Реальність

розуміється ними як "якість, властива феноменам, мати буття, незалежно від нашої волі і бажання". Знання визначає "упевненість в тому, що феномени є реальними і мають специфічні характеристики" [1, с. 9]. Повсякденне життя є "реальністю, яка інтерпретується людьми і має для них суб'єктивну значущість в якості цілісного світу" [1, с. 38]. Це світ, що створюється в їх думках і діях, який переживається ними в якості реального. Дослідники обґрунтовують, що, в сучасному суспільстві, на відмінну від традиційного, саме ЗМІ "генерує соціальну пам'ять" і задають соціальний сенс подіям, що відбуваються [16]. Назвемо "реальність повсякденного життя", сформовану на основі відомостей з засобів масової інформації, "ною реальністю". "Новій реальності", світу, що створюється в думках і діях і який людина переживає в якості реального, відповідає "нове знання". Наприклад, працівник правоохоронних органів - це або надсильна, така, що досконало володіє прийомами рукопашного бою, влучно стріляє і ніколи не помиляється, часто весела молода людина, або зрадник, "поганий поліцейський", але він вже не може бути сильним і влучно стріляти, він незграбний, з бігаючими очима і, як правило, зловживає алкоголем, наркотиками, азартними іграми і так далі. Інших образів в "новій реальності" просто не може бути, тому що вони не привабливі, не забезпечують засобам масової інформації зростання аудиторії, а отже, не з'являються на екранах телевізорів або сторінках газет.

В решті решт людина, виявившись в оточенні сенсацій (а воно так і є, бо в умовах комерціалізації засобів масової інформації альтернативи немає), втрачає можливість об'єктивного сприйняття дійсності. Подібно до навколишнього природного середовища, яке людина освоює і підпорядковує собі за допомогою досягнень індустріальної технології, природа людського спілкування та пізнання світу виявилася під такою ж дією, але з боку технологій інформаційної доби. Наслідки спроб підпорядкування людиною навколишнього природного середовища зараз для нас очевидні. "Забруднення" інформаційного оточення, якщо врахувати, що інформаційні зв'язки опосередковують взаємини людини з людиною, природою і технікою, призводить в першу до соціальних дисфункцій, зумовлених неадекватним сприйняттям дійсності.

Так, наявність значного суспільного інтересу до кримінальних подій зумовила появу самостійного та вагомого сегменту інформаційного поля та, врешті решт, перетворило його на криміногенний чинник. В.В. Коваленко зазначає: "Засоби масової комунікації ... все

частіше вводять свого споживача в стан, де діють механізми і неписані закони особистого збагачення, відчуженості, байдужості до суспільства, усе більше розбещують його безсоромністю і насильством, пропагандою наркотиків, алкоголю, злочинності і безкарності." [12, с. 84]. Окремі експерти зазначають, що пропаганда насильства і екстремізму в українському сегменті Інтернету набуває загрозливих масштабів. У ході спеціальних досліджень в мережі виявлені: численні коментарі новин та інших матеріалів сайтів з проявами образ національної гідності або релігійних переконань; провокативні оголошення, наприклад, про винагороду до 5 тис. доларів США за вибиті зуби львівських націоналістів; зняте на мобільні телефони відео, де неповнолітні знущаються зі своїх слабкіших однолітків або катують бездомних, інструкції з "вуличного екстремізму" тощо [3]. О. Бугера обґрунтовує, що одним з чинників формування мотивації протиправної поведінки неповнолітніх є "деструктивний вплив ЗМІ, в яких нерідко пропагуються стандарти поведінки, несумісні із ціннісними орієнтаціями нашого суспільства, зокрема культ сили та жорстокості" [2, с. 70]. Дані висновки підтверджуються результатами соціологічних досліджень. Так, встановлено, що 37,3% молоді готові вчиняти протиправні дії наслідуючи героїв телевізійних програм [19].

Також дослідники соціальних наслідків в сфері формування національного інформаційного ресурсу звертають увагу на появу нового виду шкідливих залежностей, так званих нехімічних залежностей (адикцій) – залежностей від Інтернету, комп'ютера, телебачення, мобільного телефону, коли людина, віддаючись своїй хворобливій прихильності, не лише втрачає сім'ю, друзів, роботи, але і забуває про їжу і сон. Однією з самих поширених адикцій є ігроманія, її прояви можуть виявлятися у імпульсивності, проблемах із спілкуванням, появи невмотивованого почуття радості, ейфорії, нездатності контролювати час, дратівливості, спалахах гніву або стані пригніченості, депресії. Саме цей розлад було визнано Всесвітньою організацією здоров'я хворобою XXI століття.

Врешті рещт, можна погодитися з О. Кендюховим, який, в результаті дослідження змін, що відбулися в національній свідомості в контексті формування суспільства споживання приходиться до невтішного висновку: "З високою часткою ймовірності можна стверджувати, що зміни, які протягом останнього десятиліття відбуваються в суспільній свідомості, катастрофічні для України й приведуть молодшу незалежну Українську державу до національного краху й фактичної

втрапи своєї незалежності". Дослідник обґрунтовує, що сучасне національне інформаційне середовище, орієнтоване в першу чергу на культивування "філософії споживання", зумовлює наступні негативні соціальні трансформації: "духовне й інтелектуальне виродження суспільства, фактично добровільна відмова від таких громадянських свобод, як свобода вибору, свобода совісті, свобода слова і, зрештою, формування імітаційної форми демократії"; "імітація правильності всіх форм суспільного життя: науки, освіти, охорони здоров'я, правоохоронної та судової систем, армії тощо"; "гроші сприймаються як мірило інтелекту, правосуддя, великодушності та благородства"; "втрата здатності українського суспільства до критичного мислення; загальнонаціональне подурнішання"; "духовна деградація суспільства" [11]

Зафіксувавши настільки тривожні соціальні тенденції розглянемо, які засоби можуть бути використані для їх попередження та мінімізації наслідків. Головну увагу приділимо можливостям використання норм законодавства про кримінальну відповідальність.

Найбільш поширеним та, можливо, історично першим засобом протидії суспільно небезпечним наслідкам порушень в сфері формування інформаційного ресурсу є контроль за змістом повідомлень та обмеження доступу до них. Саме до таких засобів слід відносити деякі норми чинного КК (ч. ч. 2,3 ст. 109, ст.110, ст. 161, ст. 171, ст. 258-2, ст. 295, ст. 300, ст. 301; ч.2 ст. 442). Проте дані кримінально-правові заборони не можна розглядати як цілісну систему, вони представляють собою законодавчу реакцію на найбільш небезпечні прояви порушень формування інформаційного ресурсу, що відносяться до різноманітних сфер соціального буття: національної безпеки, протидії расовій неприязні та ксенофобії, громадської безпеки, суспільної моральності, безпеки людства тощо. Можливо встановлені суспільно небезпечні наслідки сучасних процесів формування інформаційного поля потребують кримінально-правових заборон більш широкого спектру дії? Таких, які б забезпечували протидію включенню будь-якого негативного контенту до суспільного інформаційного ресурсу, виключали б можливість маніпулювання суспільною свідомістю? Так, О. Бугера звертає увагу на необхідність жорстокого дотримання вимог обмеження глядацької аудиторії та індексації повідомлень ЗМІ в залежності від змісту [2, с. 71]. З метою запобігання негативному впливу змісту, наприклад, інтернет-ресурсів пропонується ведення "білих" та "чорних" списків. Перші містять рекомендовані або перевірені користувачами джерела, інші – джерела, помічені у поширенні небажаної

інформації [19]. Н.А. Савінова пропонує передбачити кримінальну відповідальність за такі посягання як "умисні впливи на свідомість", "необережні впливи на свідомість", "умисне поширення хибної соціально значущої інформації", "поширення принизливої для України медіа продукції", "використання прихованих засобів впливу на свідомість у засобах масової інформації" [17, с. 252-299]. Отже, можливо КК необхідно доповнити нормами про відповідальність за недотримання правил індексації контенту або про відповідальність провайдерів телекомунікаційних послуг за трансляцію суспільно шкідливого контенту, або про відповідальність випускаючих редакторів ЗМІ за поширення відомостей, які спричиняють настання суспільно небезпечних наслідків?

Відповідь на поставлені питання є негативною. По-перше, розширення видів інформації, розповсюдження якої підпадає під дію законодавства про кримінальну відповідальність, вступає в очевидне протиріччя з однією з основних тенденції соціальної політики нашого суспільства - демократизацією в загалі та забезпеченням свободи слова зокрема. Тому, подібне законодавче рішення не відповідало б принципу кримінально-політичної адекватності криміналізації.

По-друге, посилення державного контролю за діяльністю засобів масової інформації шляхом включення до його механізму додаткових кримінально-правових засобів потенційно небезпечно згортанням процесів демократизації через надто широкі правові можливості держави та втрату громадянським суспільством важливих інструментів впливу на владу. Отже, розширення кримінально-правових засобів забезпечення інформаційної безпеки в сфері формування інформаційної безпеки слід визнавати і таким, що не відповідає принципу співрозмірності позитивних та негативних наслідків криміналізації.

По-третє, спроба сформулювати подібні новели до Кримінального кодексу приведе до цілком очікуваної проблеми. Як видається, принципово неможливо сформулювати чітке та операціональне загальне визначення для позначення тих відомостей, включення яких до суспільного інформаційного поля слід вважати суспільно небезпечним. Вельми проблематичною буде і спроба чіткого, а саме таке є необхідним для кримінально-правової норми, визначення суспільно небезпечних наслідків. Така ситуація з необхідністю призведе до формулювання кримінально-правової заборони на основі оціночних понять, що, в свою чергу, створить необґрунтований ризик можливості кримінально-правової оцінки діянь, які не є суспільно небезпечними.

З подібними проблемами вітчизняна практика постійно зустрічається під час застосування норм про відповідальність за поширення порнографії (ст. 301) та пропаганду культу насильства та жорстокості (ст. 300). Однак, якщо в означених випадках необхідність кримінально-правового впливу є очевидною оскільки обумовлена виключною небезпечністю відповідної інформації, то використання подібного рішення для інших видів інформації є вельми спірним.

По-четверте. Описана складність механізму формування суспільно-небезпечних наслідків, що настають через надмірну комерціалізацію інформаційного простору, порушує проблему процесуальної здійсненності переслідування. Питання про можливість доведення наявними процесуальними засобами причинного зв'язку між поширенням певної інформації та настанням відповідних суспільно небезпечних наслідків очевидно є риторичним. Таким чином, через невідповідність принципу процесуальної здійсненності переслідування обговорювані гіпотетичні доповнення скоріше за все перетворилися б на декларативні норми.

Нарешті, по-п'яте. Поширення глобальних інформаційних технологій (Інтернет, мережі супутникового мовлення) взагалі робить все менш ефективними методи, що ґрунтуються на обмеженні або забороні поширення певної інформації. Наприклад, тотальний моніторинг Інтернету, на думку значної частини західних фахівців з питань інформаційної безпеки, не може допомогти у боротьбі з екстремізмом навіть суто теоретично. Щільність сучасних інформаційних потоків настільки велика, що навіть для вибіркової вчасної перевірки окремих інформаційних джерел знадобиться така кількість фахівців, яка у декілька разів перевищує економічно обґрунтовану чисельність всіх правоохоронних органів держави [14]. Варто погодитися і з О. Зернецькою, яка звертає увагу на транснаціональність проблем формування інформаційного ресурсу з використанням сучасних технологій медіатизації: "Вертикальна регуляторна схема, що працює відносно мінімізації загроз, пов'язаних з поширенням шкідливого контенту в традиційних масмедіа, не діє в умовах інтерактивності і глобальності" [7]. Більше того, тенденції сучасних процесів інформатизації дозволяють стверджувати, що у більшості випадків спроби обмежити поширення певних відомостей є вкрай неефективними. Як правило, наслідком заборони або обмеження роботи певного ресурсу інформації стає стрімке зростання зацікавленості у ознайомленні зі змістом відомостей, доступ до яких обмежено. Зростання соціального

попиту на дану інформацію призводить до зростання ресурсів, які її надають, та, відповідно, збільшення кола суб'єктів, що отримали доступ до інформації. Таким чином, спроба обмежити доступ до певної інформації в решті решт призводить до того, кількість осіб, які з нею ознайомлюються, зростає у геометричній прогресії. Ще раз зауважимо, що подібні ситуації є непоодинокими та навіть отримали спеціальний термін – "ефект Стрейзанд" [20, 21]. Приклад дії цього ефекту можна було спостерігати й у національному сегменті мережі Інтернет у лютому 2012 року. Після того як Ухвалою Деснянського районного суду м.Києва від 10.02.2012 р. по цивільній справі №2-1346/12 було тимчасово зупинено надання послуг хостингу для веб-сайту "Дорожній контроль" (<http://roadcontrol.org.ua>), відеозапис, який був підставою обмеження роботи сайту, був наданий для доступу на інших сайтах, а кількість переглядів означеного матеріалу збільшилася у рази [18]. Отже, доповнення КК новими нормами про відповідальність в сфері формування інформаційного ресурсу є недоцільним і через їх прогнозовану неефективність.

Саме через неефективність традиційних засобів протидії негативним інформаційним впливам фахівці зазначають, що усвідомлювати серйозність проблем, які несе з собою сучасне інформаційне поле, зовсім не означає тільки карати, забороняти, фільтрувати, закривати, конфісковувати. Особливо в українському контексті, в якому, як підкреслює глава Всеукраїнської мережі боротьби з комерційною експлуатацією дітей К. Левченко, ще тільки належить розібратися, за що, яка і на кого повинна покладатися відповідальність. У зв'язку з цим звертається увага на такі заходи попередження негативного інформаційного впливу як виховання, в тому числі поваги до прав інших людей та уміння відстоювати свої власні, батьківський контроль, обмеження віртуальних соціальних контактів, розвиток навичок критичного сприйняття інформації, яка надходить з медійного простору тощо [15]. Звертається увага на необхідність організації дозвілля для молоді, зростання значимості родини. Наприклад, в ході одного з досліджень більше третини українських підлітків відповіли, що їх батьки знають небагато або нічого про те, хто їх друзі, де вони бувають після школи та що роблять у вільний час. Саме відсутність достатньої уваги з боку до питання спілкування з дитиною є однією з причин його занурення у віртуальний світ [6].

Отже, маємо констатувати: 1) кількісні та якісні показники формування національного інформаційного ресурсу свідчать про знач-

ний потенціал можливих суспільно небезпечних наслідків; 2) чинне законодавство про кримінальну відповідальність забезпечує фрагментарний захист суспільних відносин від посягань в сфері формування інформаційного ресурсу; 3) разом з тим, розширення кримінально-правових засобів забезпечення інформаційної безпеки в сфері формування інформаційного ресурсу, доповнення КК новими нормами про відповідальність за поширення "суспільно небезпечної інформації", є недоцільним через прогнозовану неефективність та декларативність таких норм, їх невідповідність принципам кримінально-політичної адекватності, а також співрозмірності позитивних та негативних наслідків криміналізації.

Таким чином, кримінальний кодекс України не потребує змістовних змін та нових заборон щодо формування інформаційного ресурсу. Зайвим та, враховуючи наявні тенденції формування інформаційного ресурсу, очевидно неефективним буде використання засобів кримінальної юстиції для попередження розвитку встановлених негативних соціальних тенденцій. Разом з цим, слід визнати, що з розвитком технологій медіатизації, психології та соціології формулювання подібних норм можливо стане дійсністю. Тут слід погодитися з Н.А. Савіною, яка зазначає, що одним з напрямів кримінально-правового забезпечення розвитку інформаційного суспільства в Україні має стати запровадження заходів кримінально-правового прогнозування, зокрема в частині визначення критеріїв криміналізації посягань в сфері формування інформаційного ресурсу [17, с. 306].

Порушені питання вимагають формулювання певного доповнення до аргументованих раніше положень щодо меж кримінально-правової охорони інформаційної безпеки. У попередніх роботах було послідовно доведено, тезу про те, що доцільність застосування методів кримінальної юстиції для охорони інформаційної безпеки перебуває у прямій залежності з інтенсивністю наслідків, які настають в результаті відповідних посягань [9, 8, 10]. При цьому дані наслідки представляють собою порушення у різноманітних сферах суспільного буття, в межах яких використовується інформація, що є предметом посягання. Знищення або перекручення інформації, обмеження доступу до неї небезпечні не самі по собі, а лише у контексті тієї діяльності для здійснення якої використовується певна інформація. Однак, з урахуванням викладеного, маємо зазначити, що межі кримінально-правової охорони інформаційної безпеки визначаються не лише інтенсивністю таких наслідків, але й взагалі доцільністю використання норм, про кримінальну відповідальність.

Використана література:

1. Бергер, П. Социальное конструирование реальности : трактат по социологии знания / П. Бергер, Т. Лукман ; пер. Е. Руткевич. - М. : Медиум, 1995. - 333 с.

2. Бугера, О. Засоби масової інформації: проблема вдосконалення діяльності щодо запобігання протиправної поведінки неповнолітніх / О. Бугера // Підприємництво, господарство і право. - 2005. - № 7. - С. 70-73.

3. В Украине готовят закон о борьбе с интернет-агрессией [Электронный ресурс] // Украинский Центр Информационной Безопасности. - 10.06.2011 - Режим доступа: <http://www.bezpeka.com/ru/news/2011/06/10/ukraine-internet-aggression-law.html>

4. Вебер, А.Б. Устойчивое развитие как социальная проблема: (Глобальный контекст и российская ситуация) / А.Б. Вебер / РАН. Ин-т социол. - М.: Изд-во Ин-та социол, 1999. - 122 с.

5. Данилов-Данильян, В. Что может и чего не может рыночная экономика / В. Данилов-Данильян, И. Рейф // Наука и жизнь. - 2010. - № 9. - С. 2-8.

6. Жданова, И. Кто остается на обочине "Украинского прорыва"? [Электронный ресурс] / И. Жданова // Зеркало недели. - 2008. - № 6. - Режим доступа: <http://zn.ua/articles/52782>

7. Зернецкая, О. Интернет - ловушка для молодежи [Электронный ресурс] / О. Зернецкая // Зеркало недели. - 2007. - № 11. - Режим доступа: <http://zn.ua/articles/49507>

8. Карчевський М.В. Поняття та сутність інформаційної безпеки як об'єкта кримінально-правової охорони / М.В. Карчевський // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Інформаційне забезпечення розслідування злочинів у сучасних умовах. - Спеціальний випуск № 3. - 2011. - С. 156 - 162.

9. Карчевський М.В. Соціальні передумови правових заходів інформаційної безпеки / М.В. Карчевський // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. - 2011. - № 1. - С. 35-55.

10. Карчевський М.В. Чи відповідає КК України потребам протидії злочинам у сфері використання комп'ютерної техніки? / М.В. Карчевський // Право України. - № 7. - 2011. - С. 203 - 209.

11. Кендюхов, О. Суспільство споживання як національна трагедія України [Електронний ресурс] / О. Кендюхов // Дзеркало тижня. - 2011. - № 1. - Режим доступа: <http://dt.ua/articles/73290>

12. Коваленко, В. Сучасна масова комунікація: носій добра чи криміногенний фактор? / В. Коваленко // Право України. - 2008. - № 4. - С. 84-89.

13. Набрusco, В. Станет ли Украина хозяином в собственном информационном пространстве? [Электронный ресурс] / В. Набрusco // Зеркало недели. – 2008. – № 34. – Режим доступа: <http://zn.ua/articles/54742>
14. Паньо Е., М. Сито со слишком большими дырочками [Электронный ресурс] / Е. Паньо, Т. Паньо // Зеркало недели. – 2006. – № 24. – Режим доступа: <http://zn.ua/articles/47040>
15. Приходько, О. Дети в Интернете: реальные риски виртуальных погружений [Электронный ресурс] / О. Приходько // Зеркало недели. – 2009. – № 12. – Режим доступа: <http://zn.ua/articles/56562>
16. Пугачев, В.П. Информационно-финансовый тоталитаризм: российский эксперимент по американскому сценарию / В.П. Пугачев // Вестн. Моск. ун-та. Сер. 12, Полит. науки. – М., 1999. – № 4. – С. 3-32.
17. Савінова, Н.А. Кримінально-правове забезпечення розвитку інформаційного суспільства в Україні: теоретичні та практичні аспекти : монографія / Н.А. Савінова. – К. 2012. – 340 с.
18. Трегубов, В. Пост ДАІ на шляхах Інтернету [Електронний ресурс] / В. Трегубов // Дзеркало тижня. – 2012. – № 6. – Режим доступа: http://dt.ua/POLITICS/post_dai_na_shlyahah_internetu-97470.html
19. Чуприй, Л. Пленники информационного пространства / Л. Чуприй // Зеркало недели. – 2010. – № 21. – С. 13.
20. Morozov, E. Living with the Streisand Effect [Electronic resource] / E. Morozov // The New York Times site. – Mode of access: <http://www.nytimes.com/2008/12/26/opinion/26iht-edmorozov.1.18937733.html>
21. Yiannopoulos, M. What is 'The Streisand Effect'? [Electronic resource] / Yiannopoulos M. // The Daly Telegraph site. – Mode of access: http://blogs.telegraph.co.uk/technology/miloyiannopoulos/8248311/What_is_The_Streisand_Effect/

УДК 343.2(477)

Є.С. Назимко

**МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ
ПОКАРАННЯ В КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІЙ
ДОКТРИНІ УКРАЇНИ (РЕЗУЛЬТАТИ АНАЛІЗУ
ДИСЕРТАЦІЙ ТА АВТОРЕФЕРАТИВ)**

У статті розглянуто сучасний стан методології дослідження інституту покарання в кримінально-правовій доктрині України за результатами аналізу дисертацій та авторефератів. Розглядаються окремі проблеми стосовно методології наукових досліджень у сфері інституту покарання. Пропонуються шляхи та засоби розв'язання цих проблем.

Ключові слова: дослідження, методологія, інститут покарання, кримінально-правова доктрина.